

GABRIELLA GARLAND

En sida om radiojournalisten Gabriella Garland

Lördagen den 11 januari 1947 klockan 17.10 blåste en frisk fläkt in i de svenska radiolyssnarnas enkanaliga värld. Hos Radiotjänst på Kungsgatan 1 i Stockholm öppnades "Fönstret" med den pigga signaturlådan "Öppna ditt fönster, släpp in lite sol."

Landets ungdom upptäckte till sin glada förvåning att här kom äntligen ett program som var avsett för dem. Förebilden var dansk och den som sjösatte idén var Gunnar Helén, blivande landshövding och folkpartiledare, som i ett upprop förklarade att medan tidigare radioprogram riktat in sig på att "roa och röra publiken" så skulle det här "roa och reta".

Till fönstervärdinna utsågs Gabriella Garland, en snabbpratande, livlig, engagerad ung journalist. Hon är sig ganska lik än i dag, där hon sprutar infall och synpunkter över vad hon läst och hört, glatt sig åt eller förargat sig över. På lördag fyller hon 85 år.

HON VAR DOTTER till läroverksläraren och riksdagsmannen Olof Olsson, som var ecklesiastikminister i Hjalmar Brantings regeringar. Till departementet hörde inte bara kyrkan utan också skolan och kulturen, och statsrådet hade egen loge på Operan, där Gabriella tillbringade all sin lediga tid, både under repetitioner och föreställningar, ofta i sällskap med storebror JanErik, den blivande DN-tecknaren

Gabriella och Sven-Olof

Rit-Ola, och lillebror Sven-Olof, blivande Schartau rektor.

Hon kunde kanske ha blivit operasångerska för hon lär ha en fin mezzosopran. Men när hon äntligen kom sig för all la lektioner för den legendariska ryska koloratsångerskan madame Skilondz var hon redan långt inne i radiokarriären.

GENOM BARNDOMSHEMMET gick det en ström av kulturpersonligheter och politiker. Ständiga gäster på gåsamidda-

Olof Olsson

gen -pappa var från Smedstorp i Skåne, där hans far varit smed - var Ernst Wigforss, Per-Edvin Sköld, Torsten Nothin och den skånske målaren och grafikern Emil Johanson-Thor.

Gabriella lyssnade med spetsade öron till fabrödernas prat och det föll sig fullkomligt naturligt att hon blev journalist efter att ha tagit ett varv runt Stockholms högskola och Martin Lamms föreläsningar i litteraturhistoria.

Första jobbet var på Skånska Social-

Mamma "Mojjan"

demokraten i Helsingborg, där hon som volontär fick göra allting, recensera film och musik, göra seriösa intervjuer. Tillbaka i Stockholm kom hon till Åhlén & Åkerlund och Carl-Adam Nycop på månadstidningen Allt. Ett tag sail hon och valde äventyrsnoveller till Levande Livet.

MEN MUSIKEN LOCKADE henne och en dag gick hon upp till radions musikavdelning och sökte upp Per Lindfors. Jodå, han kunde tänka sig att anställa

Ola, Gabriella och Sven-Olof

henne, om hon först åkte till Uppsala och pluggade musikhistoria i två terminer. Eftersom hon ändå befann sig på Radiotjänst fortsatte hon korridoren fram och hamnade hos Manne Ginsburg på Röster i Radio. Hade han möjligen något jobb åt henne? Jodå, det kunde nog bli något. Så skrev hon artiklar i programtidningen och en dag ringde Gunnar Helén och erbjöd henne att ta hand om ett ungdomsprogram som skulle hela "Fönstret". Uppläggningsen av "Fönstret" kom att påverka programverksamheten, under lång tid framöver. Andä in i våra dagar kan arvet spåras i program som "Elbyl". Lättsamt blandades med allvarligt. Harry Martinson kom och pratade om svenska dass och vattenklosettens fördärliga inverkan på miljön. Där kom en 15-årig Per

Wästberg, en 16-årig Sven-Bertil Taube, en 17-årig Sven Lindqvist.

DEN 26 MAJ 1951 stängdes "Fönstret" av obegriplig anledning. Gabriella Garland kom att ägna sig åt socialreportage, gick in med mikrofonen i fängelser och mentalsjukhus.

Därefter reste jag mycket, Grekland, Turkiet, Iran, Thailand, Marocko, och rapporterade om allt jag såg, politik, kultur, människors levnadsförhållanden. Efter pensionen har hon huvudsakligen ägnat sig åt arbete i folkpartiet, ett tag var hon ordförande i S:t Görans lokalavdelning på Kungsholmen.

- En sak måste du lova mig att du skriver, säger hon. Vi måste ta vara på våra invandrare. Där har vi en oerhörd begåvn-

ingsreserv. Dom som pratar om "det rena svenska blodet" och tror att del är något fint, dom pratar strunt. Nej, svenska pojkar och flickor bör gifta sig med invandrare. Då får dom begåvade barn. Det låter som ett reportageuppslag för "Fönstret".

Thorleif Hellbom

Dagens Nyheter. 13 November 1997

Gabriella Garland

hör till den allra yngsta programledargenerationen, ibland lite lillgammal och gärna böjd att flyga högre än vingarna bär.

Men hon har städse goda uppslag, och ibland har det kunnat glimta till av löften i hennes ungdomsprogram.

I går presenterade hon så sitt mästarpöv, av vars berömlighetsbetyg dock Åke Falk nog måste få med åtminstone en stolpe. Utsikt från ett fönster betydde i varje fall det utan tvekan bäst genomförda feature, som svensk radio någonsin framfört Så gott som alla tidigare svenska feature-program har kantstötts av klumpighet eller tafatthet. Idén med det hela är ju att infoga det absoluta skeendet i artistisk ram, och hittills har skarvarna mellan realism och konstruktion därvid alltid

Gabriella intervjuar sin sångpedagog madame Skilondz

FLICKAN I "FÖNSTRET"

Gabriella Garlands populära Lördagsfönster lyssnar ungdomar från hela Sverige till. Hon är själv ung och intresserad av alla slags ungdomsfrågor.

Dödligt rädd var jag när jag gjorde mitt första reportage, berättar fröken Garland. Det var strax före jul, jag skulle fara runt till tre sjukhus och tala med långliggande unga patienter. Det var bara att kliva på med mikrofon och sladdar och intervjua. Skrämseln försvann ju till en del när man började tala med patienterna, man blev helt enkelt intresserad av dem och glömde nästan bort att det var en radiointervju och inte ett vanligt enkelt samtal vi förde.

Fröken Garlands egentliga verksamhet är Lördagsfönstret. Hon kom till Rdiotjänst 1947, ombads andra dagen att förfärdiga ett Fönster och lyckades bra.

- Fönstret är verkligen roligt och stimulerande att göra, anser, hon, entusiastiska ungdomar och verklig spel-

— Berätta nu hur det är att spela på scener land och rike kring, säger redaktör Gabriella Garland (i.v. med mikrofon) till Claes Jakobson och Gun Andras.

kommit j dagen på någon punkt. I Utsikt från ett fönster var handlaget hela tiden säkert; allt verkade fräscht och spontant utan att helheten tappades bort; man tyckte sig verkligen uppleva en dag i sällskap med Gabriella Garland och Åke Falk i trakten kring Mälartorget under det att Gamla stans förtrollning mer och mer tog en fången. Den outhärlige kulturhistoriske kommentatorn har vid tidigare försök i samma stil beständigt betytt det stora cruxet, och dr Henrik Alm i går var inte en gnutta roligare än någon av sina föregångare. Men så som han här placerats in blev han perfekt hans lite omständliga förklaringar lades fram just när det behövdes för att fullständiga uppfattningen av vad Gamla stan egentligen är. Den trumpna fiskmadammen, den glade skärsliparen, kabaretartiserna och de svärmande ungdomarna under fullmånen - och så som ram kring det hela Gabriella Garlands artistiska panoramabilder och flicktyckmyckna bemärkningar, ja, här visade 20-åringarna verkligen vad de kan, när allt klaffar. Bravo, ungdomar!

Fale Bure.

Göteborgs handels och sjöfartstidning

glädje träffar man alltid där. Men det finns förstås rysansvärda fönsterminnen. T. ex. ett från Malmö 1947. Det är nog överhuvud taget det mest fasaväckande jag kommer ihåg från min tid vid radion så hemskt att jag fortfarande inte kan tänka på det utan att skinnet knottrar sig. Allt trasslade till sig för oss, från enkla saker som att få tag i telefon och skrivmaskin till kronan på verket, grammofonbordet som gick sönder en kvart innan programmet skulle sändas. Vi ordnade sändningen på annat vis, men de tekniska missödena duggade tätt med omtuggningar ungefär så här: "ja, det vill jag bara säga, ja, det vill jag bara säga, ja, det vill jag bara säga", överhoppningar och så gott som alla fel som tänkas kan.

Det tråkiga med radion anser fröken Garland vara att allt vad man gör där är så fruktansvärt flyktigt. Man existerar aldrig i presens, bara i framtiden och vad som varit. Man säger "det s k a bli ett program" och tycker "det b l e v dåligt", suckar hon. Men hon suckar bestämt i onödan, så populära som hennes Fönster är.

GABRIELLA GARLAND

Hon glider inte omärkligt in i sin omgivning. Hon drabbar den. En del kapitulerar för hennes hängivna närgångenhet. En del ger motvilligt upp inför detta glada kaos. Men det finns de, som in i det sista stretar emot och kämpar en heroisk, stundom patetisk kamp, för att inte sugas in i hennes trollkrets. Detta om folk som omger henne. Och det gör folk gärna. Själv bär hon genom livet en naturligt rosig blygsamhet, parad med en storögt förvånad öppenhet om sin person, sina nackdelar och förtjänster.

Entrén, när det gäller Garland måste man nämligen tala om entréer, gjordes på radion vintern 47, dit hon kom efter förlagsanställning och akademiska studier. Småningom övertog hon Fönstret, som

sedan av hennes hand puffades upp så gott som varje lördagseftermiddag under fem år, något som förorsakade söndningsfrossa hos den medverkande tekniska personalen. Har vidare under åren kläckt en hel del programidéer av skiftande art, sällan likgiltiga. Med generöst sinnelag gett sig i kast med såväl barkade som skira föredragshållare för att förmå dem till naturlighet inför mikrofonen. Det har gått, stundom med vänliga ord, då och då genom att hålla dem i handen. Äger den slags frimodiga lättsinnighet som åstadkommer en stimulerande förvirring i arbetet. Hennes livsrum är stort och runt och saknar tak. Hon kan tala förkrossande mycket. Gärna om kärlek och då länge, i ett sträck. Men hon sjunger hellre. Och

det gör hon vackert. Rätt unik. Absolut livsfarlig. Men obetingat nödvändig.

Hörde ni, November 1954

Gabriella och Erik Lindegren

Gabriella fyller 90

Sidan ihopsatt av brorsonen Olle Berg